

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1926 жылда үндөйлөткөн

1961 ч. СЕНТЯБРЬ 17 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 221 (5011).

Артээ 2 көп

МАССАНЫҢ ДАЙЫНЧЫ ОРГАНИЗАКЧЫЛАРЫ

„Правда“ солунуң мурнуку чүүлү

СЭКП-нин ХХII съездинде партия орг-назацияларында бүгү организакчы болгаш масса-политиктик ажылдарың дендеп дыка бедеер. Ам хоорайларың болгаш районнарың партия конференциялары дооруп турар. СЭКП-нин Программаның болгаш Уставының төлөвлөдөрүн чуулаашпышаан, коммунистер те-дип алган чедишкенириниң түн-дөни үндүрүп, боттарыңа бүгү ажылдарың акжидериниң талазы-биле тодаргай хемчегерин айтып турар. Конференцияның делегаттары партияның үндөмини — партия эге организакчыларын улам ийкей-бийге буурууга амыралың бүгү азыралың оларын ийкейли болгаш дайынчы аргалың бедилеринче уугу кичээлгеиң салып турар.

СЭКП-нин ХХ съездинин сөөлдө буурууга берде болгаш тууду-ларда, колхозтарда болгаш совхоз-тарда партия эге организакчылары дыка быжыккан, буурууга коллек-тивтерине оларын салды эскен, коммунистер мурнакчы ролу, ийкейли бедеер. Партия эге орга-низакчылары ажыкчы чоннарың ор-тузунга организакчы болгаш кижиз-дикчи ажылдарың мога чокка чо-рууду, коммунистер ийкейлиге ту-гузары дөш демоселче, партияның политиказы амыралың боттанды-рының массаны мобилиластап ту-рар.

Чижээ, Мурнуу Уралдың машина заводунун партия организакчызы буурууга эң чутуа үндөни ай-тырларын шитпирлериңче коллек-тивтик күжүн мөчөп турар. Коммунистер буурууга эң органи-за-кчыларын плананың күчүндө эң-диг контролон чога алган, хей күш үнөр ажылдары механизастары база автоматчылары, техниктик деш-палге дөш демоселче ажылдарың бо-логаш тусай эртемингериң мо-билиластаан. Чектерде күш-ажы-дың бууруучулугу бедеер, сөөлү чыдарды техника-экономика тала-зы-биле бедик көргүзүп өзгөн аш-машиналары чогадып кылган.

Бедээ ажыл-агын продукциялары-ның элекшиин тургузары дөш де-моселче партия организакчы-ларының кичээлгениң төүндө турар. Гостов ооластың целинск ра-йонуңун Май оирн аттыг колхозка коммунистерниң чойкта чаа болган отчет-сонгудалыг хуралыга, парт-ком болгаш органдарың партия организакчылары нийтиничи ажыл-агынчы көжүдериң, кижиз-дикчи ийкейлерин чагаан амыралың болгаш кулутуразың бедилери-ңин чууга аныгыларын дидим болгаш мергежилди шитпирлеп ту-рар азыралын дөш демоселче. Амгы үедө партия организакчылары колхозтарың болгаш совхозтарың амыралыңче бүгү талазы-биле ха-нылап кирип, бедээ ажыл-агынчы буурууга күштериниң күчүндүг кө-дүрүшкүнү дөш ажыкчы чоннары-ның дайынчы организакчылары бо-дуп турарлар.

СЭКП-нин Программаның төлө-вилеи коммунистер тургузушкуну-нун үндүрүп уугу перспективаларын айтып турар. Партияның болгаш со-вет уагустун кол экономикалык со-рула-рың чуу дие, ийи он чылдарың тургузууда коммунистерниң материал-диктик базаның тургузары болур. Ол-ча үениң тургузууда үлөшүрүп продукцияларын хемчөөлүн алдыдан өзөш өвөс катан көмүлдериң көрүп турар. Чурт күчүлүг уагусту-биле кады бүгү тала-биле хөгжөп, бедик продуктулук бедээ ажыл-агынчы болур ужураг.

Кызыл хоорайның партия конференциязы ажыттыгынган

Хоорайның залчегли XVI партия конференциязы бодунун ажылын дүүн областың хөгжүм-шии теат-рында эгелдөн. Конференцияның ажылыга партия эге организакчы-ларында келген 430 хиз делегат-тар кирип турар, оларын аразын-да үлөшүр буурууга элериң, транс-портун, туудун болгаш салгы черлериниң хей-хей мурнакчылары, партия, совет, профвиед организа-цияларының, а ол ышкаш кулутура албан черлериниң ажылдакчылары бар.

СЭКП-нин эш Н. С. Хрушев баш-тап Ленинниң Топ Комитетиниң Президиумун конференцияның хундулугу президиумга сонгуур дугайында саналды делегаттар бүт кырынга ту-руп келгеш, диниттик азын час-кашкыны-биле хулаап алганнар.

Конференцияның даразында хун айтырларың бадылаан:

1. СЭКП-нин Программаның төлө-вилениң дугайында.

2. СЭКП-нин Уставының төлө-вилениң дугайында.

3. СЭКП хоорайның ажылының дугайында отчет.

4. Хоорайның партия организа-циязының ревизия комиссиязының ажылының дугайында отчет.

5. СЭКП-нин хоорай комитетин сонгууру.

6. Хоорайның партия организа-циязының ревизия комиссиязын сонгууру.

7. Областың X партия конферен-циязыга баар делегаттары сонгуу-ру.

СЭКП-нин Программаның төлө-вилениң дугайында партия хоорай комитетиниң секретары эш Н. М. Крот-ский илеткеп кылган. Конференция-ның бирги айтырымың талазы-биле 10 хижри санал берген. СЭКП-нин Программаның төлөвилениң; а ол ышкаш бистин чуртувустун камга-лалын улам ийкей быжылаар та-лазы-биле партия болгаш чакаткын шитпирлиг хемчеглерин буруну-би-ле деттик чуудууга эңгек доктаалды

конференция бир үн-биле хулаап ал-ган.

СЭКП-нин Уставының төлөвилени-ң дугайында СЭКП хоорайның сек-ретары эш С. Д. Байыр-оол илет-кеп кылган. Совет Эвилелиниң Ком-мунистик партиязының Уставының төлөвилениң дугайында илетке-диг талазы-биле 7 делегаттар ту-стус саналдарын бергенер. СЭКП-нин Уставының төлөвилениң буруну-биле чуудууга эңгек доктаал-ды конференция база бир үн-биле хулаап алган.

СЭКП хоорайның ажылының дугайында партияның хоорай ко-митетиниң бирги секретары эш П. Т. Киселевтуң отчеттуг илеткедиг кон-ференцияның делегаттары дынаан.

Хоорайның партия организакчы-зының ревизия комиссиязының ажы-лының дугайында отчеттуг илетке-диг ол комиссияның даргазы эш Г. Н. Балакина кылган.

Конференция бодунун ажылын бо-гун үргүзүчүлөр турар.

ТАРААНЫ ЧИДИРИГ ЧОККА, ДҮРГЕН АЖААП АЛЫРЫ, МАЛ ЧЕМИН ХӨЙНҮ БЕЛЕТКЭЭРИ — ПАРТИЯНЫҢ СЪЕЗДИЗИНГЕ ЭҢ ЭКИ БЕЛЕК

КУРҮНЕ ШЫҢЖАМЫРЫНГА

Область	КУРҮНЕГЕ САТНАНЫ (пуд-биле)	
	Сентябрь 14-те	Сентябрь 15-те
Область	169.700	215.900
Оон иштинде:		
Колхозтар	81.300	109.800
Совхозтар	88.400	106.100

Тараа белеткелениң дөмдеглели

СЕНТЯБРЬ 15-КЕ ЧЕТИР ОБЛАСТЬ 3 МИЛЛИОН 343 МҮН 200 ПУД ТАРААНЫ КҮРҮНЕГЕ САТКАН

Область каан хунер доктаай берген. Ол чорук дүжүт ажаап алышкынының болгаш күрүнеге тараа садарының темпирлерин дүргөзгөргө дуулап турар.

Областың колхозтары болгаш совхозтары сентябрь 15-тин хуннеде тараа хулаап алыр черлерге 215 мун 900 пуд, азы 3.529 тонна тарааны кинөгөн.

Чеди чылдың үшкү чылымың дүжүт дөш демоселдин бирги черинде Танды районун тараажылаан мурнуку хулаап чорбу-шаан. Ол районун колхозтары болгаш совхозтары сентябрь 15-тин хуннеде күрүне шыгжамырынга 66 мун 200 пуд тарааны чедир-ген. Ажаап алышкын эгелден бөр район темпирин кошкат-пайн амыралың, күрүнеге тараа садар хулаагызын 64,3 хуу күүсеткен.

Тандының «Элегесте» өскө совхозтары күрүне шыгжамыры-га тараа киририниң темпирлерин бирчи-даа кошкатпайн турар. Сентябрь 15-те «Тиделге» совхоз 22 мун 500 пуд тарааны Кы-зылдың сайтарыга базазынга кирип, бодунун социалистик ху-лаагызын 88,2 хуу күүсеткен. Ол ышкаш ол-ча «Кызыл парти-зан», «Межегей» совхозтар боттарының социалистик хулаагы-ларын тус-тузунда 86,3—79,1 хуу күүсеткилгөн.

Каа-Хем районун колхозтары сентябрь 15-те Төрөн чуртта 62 мун 800 пуд тарааны берип, социалистик хулаагызын 48,8 хуу күүсеткен.

Эрткен беш хонуктун онаалдазын Барыш-Хемчик район 111,8 хуу, «Бэрлык» совхоз 132,7 хуу күүсеткен, күрүнеге тараа садар талазы-биле хулаагызын элден дүргөзгөн. Ол ышкаш «Чыраа-Бажы», «Өк» совхозтар сентябрь 10-дан 15-ке чедир беш хонук онаалдазын тус-тузунда 105,5—101,2 хуу күүсеткилгөн.

Улуг-Хем, Бий-Хем, Чөөн-Хемчик районнарың колхозтары, «Төөли», «Шектөөр», «Найрал», «УТКА 25 чылы», «Элегес», «Өк» совхозтар дүжүт ажаап алышкыны, ылангыя күрүнеге тараа садарын нийтизи-биле денди оожум темпирлик чорудуп турар.

Ам ажыл-агын буруну күрүнеге тараа садар талазы-биле соци-алистик хулаагызын хуусаа бетинде күүсөдир дөш хоуларда ажыл-ишчилерин, техниканың тода ажылын хандыр ужураг. Ху-лаагызың чедишкениң күүсөдөлгөн өөн камааржы.

Ховунун ажыл-ишчилеринге

ВЛКСМ обкомунун агиткультбри-гадазы Танды району он хонгаш келгенер. Дүжүттү кыска хуусаада ажаап алыры дөш демоселжип ту-рар тараажыларга ол агиткультбри-гада солун концерттерин көргүзүп, лекцияларын номчаанар. Олар хо-вун тургаларыга агиткультурастың база үндүргүзгөн. Концерттериң байлак дүжүттү ажаап турар ажыл-ишчилер уугу соуургалды көр-гөнгөн. Р. Сала-оол, И. Ключонун, А. Золотухинаның ырлаан ырлары жүрүкүлериң соуургалын чаалап алган.

Николай Константинов ажыл-агынды, амыралыңда четпес-терин шүгүмчүлөп ырларын ыр-ларыга талантымын көргүсөн. Эгелеп чорур композитор Б. Каа-дыр-оол бодунун чогааткан аала-галарын баянга ойлап, боду ырап чо-руула.

Захар Шин танып төверинге талантымын көргүсөн. Агиткультбригаданың киржикчи-лери — лекторлар Баж, Троицкий олар «Делегей байдалы», «Комму-низмниң материал-техниктик база-зын тургузары», «Күш-культура болгаш спорт — калыпкылың үн-дөмини» деп лекцияларын номчаан-нар. Баш таарыкчымы В. Ирритин ажылы биче-даа хос шөлөөн чок болуп турган. Оон ангыда агит-культбригаданың кешжунери тара-раа чүдүрер, дүжүр ажылдарын үргүзүп күүсөдир, шаңнарга ийкей-кейлик амыралың чораннар.

Бригада ам удаас Каа-Хемнин ховуларыга тараажыларже чоруп-тар дөш боттарының концерт ре-пертуарын улам солун, байлакпы-ларын баянга ойлап, боду ырап чо-руула.

Сагын салдынмайн турар хову турлаа

Улуг-Хем районун «УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Туруга 4-ку ферманың Улуг-Ховуда хову бригаданың партияны политиктик агитация кончуг сууа. Ук бригадала хааа солуну үнөй турар. Агит-хулаа мында хааа үнүп тура-даа, шынары чавыс. Моң мурнунда мы-нда «Крокодил чоруп тур» деп шо-дулуг хуузу үнүп турган. Ам ол үнөштөөн. Кызыл-булуң чок, мында ажыл-ишчилер хостугу шаңында ном-чуру ном тылайн турар. Бөзүн ча-дарында бригада солун чагытпа-ларын чангыс калбак солун тыва-ры берге айтырымың бирези бооп турар.

Мында ажыл-ишчилерин аразыңа социалистик чарышты органиласта-ваан, күш-ажылын органиластынган.

Колхозчу танымыл Седен ашак менээ бир-ле катан мыңч дөш:

— Бо шанда овааланы берген чыткан тараа дег, бо хире хөй, бо хире чагай тарааны бистер.

сууа, оң ужурунда ажилдар үеде анаа-ла батып турар, 6 шак чедип чоңда шунту чагылай бөр, эртен дыка орай ажыла үнери элден хей кижилерин чанчылы аларган. Оң уржугу-биле күш-ажылын бууруу-чулугу дыка чавыс денемде.

Амгы үе ышкаш, бедээ ажыл-агынчы, ылангыя тараа ажаап алышкынының болгаш сизген кез-илдезиниң мындыг ийг тулук үе-зинде, ол бригадала байлак бо хире дүвүрениң турда, мында партия ор-ганизациязының секретары эш Ва-сильев, эргелекчи эш. Балчы-оол, бригадир эш Дыды-оол олар бо бү-гүнүгү өрө тура-ла кандыг-даа хемче-п албайн, ажылын иштинге кирбей, эречгей удурутуп турарлар.

М. Д. АСПАН-ООЛ.

ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунда

Тусай эртемингериң белеткө-риңге болгаш эртеми көжүдериңге уугу ачы-кавыламы дөш, ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумун 1961 чылдың сентябрь 15-теги Чарлы-биле дээди школаның 5.957 амыл-дакчыларын ССРЭ-нин орденвери болгаш медальдары-биле шаңнаан.

Ленин ордени-биле 385 киж, Күш-ажыкчы Кызыл Тук орден-биле — 879 киж, «Хундулелиң дөмдө» орден-биле—1718 киж, «Күш-ажыкчы мадырың чорук дөш» деп медаль-биле — 1734 киж, «Күш-ажыкчы шыгалар дөш» деп медаль-биле — 1241 киж ша-ңнаткан.

Дээди школаның ажылдакчыларын шаңнаан дугайында ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыны «СРЭ-нин Дээди Сөвединиң веде-мостызынга» болгаш камаарыңка республикаларын, крайларын бол-гаш областарың парлаагызыга үн-дүрер.

КНО-нун Кол Ассамблеязының XVI сессиязынга ССРЭ-нин төлөөлери

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлдүн КНО-нун Кол Ассамблеязының XVI сессиязынга баар ССРЭ-нин төлө-лөри даразында составтыг кылдыр бадылаан: А. А. Громько (төлө-лөриң баштыңа), В. А. Зорин, В. С. Семенов, С. Г. Лалин, С. К. Царский.

Оон ангыда, төлөлөриң органи-зацияларын, чөвүлөкчилерин болгаш эксперттерин база томуйлаан.

КУБАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИ МОСКВАДА

МОСКВА, (СЭТА). Совет Эвилели-нде али-чорук кылдып турар Куба Республиканы президенти доктор Освальдо Дортикос Торрадо мадыр хоорайлар Ленинградка болгаш Сталинградка чораш, сентябрь 15-те Москвада эңгек келген.

Освальдо Дортикос-биле кады Ку-баның даштын херектер министри Рауль Роа Гарса, Кубаның Мекси-када элчини Хосе Антонио Портуон-до, Чехословакия Социалистик Рес-публикада Кубаның элчини Рауль Рао Коури болгаш куба улустун өскө-даа төлөөлери, ачылмалын үдөп чораш ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазының ораак-чызы Н. Н. Органов болгаш өскөер-даа Москвада чедип келгенер.

ССР ЭВИЛЕЛИНИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ

1961 чылдың сентябрь 14-те.

ЧИҢГИНЕ ШЕРИГ АЛБАНЫҢ ЭЭЛЧЕГЛИГ КЕЛДИРИШКИН ДУГАЙЫНДА БОЛГАШ ДОКТААТКАН АЛБАНЫҢ ХУСААЛАРЫ ЭРТИРГЕН ШЕРИГ АЛБАНЫҢЛАРЫ ЧЕПСЕКТИГ КҮШТЕРДЕН ХАЛАШТЫРАРЫҢ ЧУРУМУНУҢ ДУГАЙЫНДА

Бүгү-нитиниң шериг хулаагызын дугайында Хоойлуца болгаш «Чингине шериг албанының хуусааларын эртирген солдаттарын, матрос-тарын, сержантыларын база старшиналарын кулаавырже халаштыраын тур сонгаарлар дугайында» СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Министр-лер Чөвүлдениң Доктаалыга дүшүрүп турарың болза:

1. 1942 чылда төртүттүң, келдиришкениң хостаттырбаан болгаш сонгаарлаттырбаан өр хамаатылары, а ол ышкаш келдиришкениң мурнунда сонгаарлаттырбаан хуусаалары төнгөн хамаатыларын база чин-гине шериг албаны эртирп турарлар биле төртүттүн чылы чангыс өөрлерин Совет Армияга, Шериг-Далай Флодунга, кызыгаар болгаш ишти-ки шериглерге чингине шериг албаныңче келдирер.

Чингине шериг албаныңче келдиришкениң бүгү-нитиниң шериг хулаагызын дугайында Хоойлуца доктааткан хуусааларга чорурлар.

2. Чингине шериг албанының хуусааларын эртиргеш, каттыжымшкы-нынара, кезектерде албан кылдып турар солдаттарын, матростарын, сержантыларын болгаш старшиналарын кулаавырже халаштыраын мөөн ба-дылааным даныларын өзүгаар тур сонгаарлар.

Чингине шериг албанының хуусааларын эртиргеш, каттыжымшкы-нара, кезектерде албан эртирп турар болгаш даныда айыттырмаан солдаттарын, матростарын, сержантыларын болгаш старшиналарын Со-вет Армияның, Шериг-Далай Флодунга, кызыгаар болгаш иштики шериг-лериниң хураалындан Хоойлуца доктааттыгын хуусааларга кулаавырже халаштырар.

3. Дужаалды буру-ле роталарга, батареаларга, эскардыларга бол-гаш корабльдерге чарлаар.

ССРЭ-нин Камгалал Министри Совет Эвилелиниң Маршалы П. МАЛИНОВСКИЙ.

ЧЕДИ ТУДУЛАРЫНДА

ФОТОЧЕРК

ТАЙГАЛАРНЫ АЖЫЛДЫР, ХЕМНЕРНИ КЕЖИЛДИР

1. Кайнаар-даа көөргө чалым хаалардык белик даглар, олар боттарынын калыр куржаангылары кээргелип турганын-даа. Хем иштине турун алгаш дагларын сүүр баштарын көөр дие бөрт уштунуу көп дүшкүжө башты атсаар ойтайтыр апаар. «Мээң бө турар черимге чокта чаа-ла черлик аң-мен кезжө өмир кадында сут ижер дөөш көп тургулаан бөөр, а аларын тайганын селбегер ээи Мажаалай төө өл алыр дазыл арынга келеп чыккан-даа чадавас мйнаан» деп бодап турдум.

Бө черлерини өт-сигенин-даа магадыл-ла-дыр. Мычтанга мал-чынарнын чалыр бөөр шарыларга, айттарга чүдүртүп алгаш зот-сынарын ажылдыр көкпз оруктар-биле шуштур кжжуп көп турары-ла чөп. (Салагай талазында чурун). Олар бө черлерини чегир өт-сигенинге мал семиртп алыр дөш дыка мрак-тан — Алаш болгаш Ак хемнерин шапкын суугарын арай боорда кезип турган челип келгенер.

— Хемнерни кезип алыры кергерг шүүттүг турган. Чамдык-та деңиздези кошак анай, хураганнарны саарыгыл сутта алды-лаа турган бис—деп калар-чылар менжө чугаалай-дырлар.

Кадыр-берт тайга сымнар ажылдыр, кезеде-ле саарыглан чыдар шапкын хемнер кезилер юкча чыдар ол черлерини өт-сигени, кат-чимин, шаандан бөөр кижилерин ажылгалына шөөлүт кирбейи, хуругу чылып турган.

Хенертен анаа амгы үениң

бөлбөлдүрлөй техникамы-биле чөпсөлгөн совет кижилер челип келеп турганын, чаарык-чы хайымышкынын күш-ажалды өгөлөннөр. Чүс-чүс чылава ээинергй чыгган тайга-сынар олунган, тракторларын илчирбө дугуйларынын шыгараакы, күчүгү моторларын дирлөөжи, үгөр-бөө дааштаашкынын мыкшаш димититти частымышкынар чалым хааларга чыгыштанга ээим аргаларын уктадырып туруп берген. Электрлик хирөөлөр-биле дөзүндө огура дстирипке калын чөптөөлөг диттар улаштыр-улаштыр чер кырычче дааш-шымжанын көп дүжүп-ле турар. Тайганын кур ээинини мркжын шак мычар үрөдгөн. Совет кижилерге даглар, хемнер, шыргай ээинер чыгырты берген.

Устүндө он талакы чурукта мыш ужурукучу Юрий Шива-ский-дир. Ол «Дружба» деп мар-калы моторлуг хирөө-биле ажыл-дап тургаш бөдүрүлө планын 140—150 хуудан күдүлтайлыг турар. Юрийнын ужурун каап-кан мыштарынын даамыларын күчүгүгү бөдүрүлөр келеш тура тыртырып кааптарга Ак-Довурактан Абыза челир кылды бар чыдар чаагадыл өркү база ээин каш метр узай бээр. (Адаанда чурукта). Шах мычар чаа оруктун метр бур-уун шуудугу күш-ажалы-биле, күчүгү техника-биле чаалап алышкан, бөдүүн совет кижилер ээинергй тайганы одундуруп турарлар.

ТРАНСПОРТТУҢ ЧААГАЙ КЕЛИР ҮЕЗИ

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын Программанын тө-левилелин, бүгү совет улус ишкеш совет транспортун ажылдакчылары улут жүдүрүшкүн-биле чугаала-жып турар. Боттандырылгасы деле-гейнин төгүзүпчү бүү чорудуга-зынга, ийи системаларнын дөмөсө-линиң түнөйлөгө аажок улут сал-дар чедирер коммунизм тургузуш-кунунун үезиниң шыларангай доку-ментизи кылдыр Программаны олар ыңчаар көрүп турарлар.

Код экономиктиг сорулганы ший-тирлээринге— коммунизмдин мате-риал-техниктиг базазын тургуза-рынга транспорт биче эвес ролюду ойнаар ужурут. Баштайгы санааш-кып-биле алырга, 1980 чыдаа ССРЭ-нин транспортуну бүү хевирлерини чүк саарылазы АКШ-тын чүк саарылганынан үш катап хөй кылдыр улгадыр.

ЧОГУМЧАЛЫГ ЧҮК СӨӨРТҮЛГЕЗИ ЧУГУЛА КУРЛАВЫР

Бистин Төрөөн чүртүвүс аажок дөдөгө. Ол болза чөөн чүгүндө ба-рыш чүгүчө он мүн, сонгу чүгүндө мургу чүгүчө беш мүн кило-метрге чаттылай. Ол аажок дөдөгө девискөөрн дургаар чүк сөөртүл-гези болгаш кижилер аргыштырыл-гасы үзүктө чокка шимчеп хөдө-лип турар. Чүртүгү сонгу болгаш чөөн чүгүндө эки шийгөөттинмөөн «ырак-узак районнарда чиг-эт бол-гаш энергетиктиг аажок улут кур-лавырларын бар болуп турары транспортту мурунга эң чутула сорулгаларын салып турар. Ол бол-за чүртүгү бүү республикаларын, экономиктиг районнарын болгаш төптөрин база оң улус ажыл-агы-йнын бүү алдыларын чыгыш ай кылдыр харылааштырар ужурут. Уругучу улам-на улгадып турар үргүдөгү ол система ылап тода бол-гаш үзүктө чокка хөдөдир ужу-рут.

Ам бисте нийтинин ажылга транспортунда 6,4 миллион кижя ажылдап турар. Ол дөдөгө чүртүгү ажылчын, албан-хаакчыларынын он ажыг хуузу-дур. Бүдүрүлгө биле хере-гелдин арасында девискөөр тала-зы-биле ырак чорун ажып өртөри, чүк сөөртүлгезинин чырыгдалда-ры элөөн каш миллиард рубльдин улут түңүн негеп турар. Экономик-

Кыштаглаашкына белеткел

Улут-Хем районда «Найрал» совхозун Булуң-Терек салырынын кезде ажыл-агыйнын ажыл-ишчиле-ри кыштаглаашкын белеткелни чедишкенин чорудуп, элөөн ажыл-дарын кылган.

Салырын хойжулары чээрби сес кезек кодага кыштаглаарлар, оларын 16-ы септеттинген, ар-кан 12-инин үрүмх септелелерин кылдып турар. Оң ылай үш кыш-талга капитал септелген чорудар.

Туугун он үш кижини бызаң-чылары хаван кыжазын даш-биле тулуп турар. Оң ангыда дөрт кижил-дү эвено 200 баш бызаа кыер кыжааны чаа кылып эгелзөөн болгаш Кара-Ховуга ийи чаа кыштагын база кылдыр.

СЭП-нин XII съездининге күш-ажалын белеткелни ужуражыр дөөш кыштаглаашкын белеткелни совхозун ажылчыннары күжениш-кенин чорудуп турар.

Д. АРАКЧАА.

ССРЭ-ниң күрүнениң экономиктиг чөвүрелиниң коллегия кезигүгүнү эш Л. П. Чертков-биле беседа

тиг районнарын болгаш төптөриниң арасыга чогумчалыг транспорт ха-рылааларын доктадыр чорук улут камналганы бөөр, а мыдыг болганда продукцияны бөг-үзөсин ол чи-гедир.

Энергетиканын, химиянын тала-зында болгаш үзүтүрүнү өске-даа алдыларында революстүг депшиле-лер ССРЭ-ниң бүү девискөөринге бүдүрүлгөн бир-дески кылдыр таарыштыр тургузарынын аргазын ажыдып турар. Ол чорук бүдүрүл-генин ийити өзүдөзине хөлбаштыр транспорт-экономиктиг харылаа-ларын элөөн кезин болгаш улут экономиктиг районнар арасыга аар деңизлик чүк сөөртүлгезиниң улут нурууун кызырары хандылар. Чөнуу болгаш улус ажыл-агыйн хандыларынын шаарын белитиш-шаан, чүк сөөртүлгезинге нийти-нин күш-ажалын чырыгдарын улуту-биле кызырар.

20 ЧЫЛ ЭРТЕНДЕ КАНДЫГ ЧАА ЧҮҮДЕР ТЫПТЫРЫЛ?

Чээрби чыл эрткенде транспортка кандыг чаа чүүдөр тыптырыл? Эп-тиг машина оруктары чүртүгү бүү төптөри биле районнарын түдүштү-турар. Демир оруктун четкизи улуту-биле калбарар. Эвилелин европа кезинин хемнер кавыларын түдүш-турган терең сүт оруктары тургус-тунар. Узун дуртту ам 125 муң километр болуп турар даң оруктар-биле бүү чүкүтериниң хөй кезин сөөртүп дамылаар. Бистин орук-тарыныс чүк саарылазынын хем-чөдлин, чүк сөөртүр аргазы-нын база хөдөдир составы ажыг-лаарынын денелиниң талазы-биле ам делегейде бирги черин эөлөп ту-рар чээрби чыл дургузунда демир оруктарын техниктиг денели улам бедир. Бүү-ле эң чутула оруктар электржиктинген турар. Ам беэин электржиктинген демир оруктарын узун дуртунуң хемчө-линиң талазы-биле бистин чүртүвүс делегейде бирги черин эөлөп үгө-гөн.

Хем, далай флоттарыга улут ес-керилгелер болгулаар. Хемнерге шахта 100—120 километр дүргөн чорур, сут иштине чалганылар сундолар, база шахта үс-чүс кило-метр дүргөн, сут кырынын агаар кадынга чорур сундолар тыштып туртулай бээр. Олар сут оруунун анаа чоруп болур үезинде болгаш ханы теренинге таарымча чок хем-нер-биле-даа барык бүүдү чыл дур-гузунда чоруп шыдаарлар. Далай-ларга атом күжү херегелер тургузу-ларды сундолар тыштыр. Хөй тонна чүк сөөртүр сут алаанын дүргөн чорур сундоларын калбаа-биле ажыгларын шийчилелин чорудуп турар.

эвес, хары төктүр чүкүтерин база дамчыдар. Он-он километр ырак черлерге чамдык чүкүтерин мас-салыг дамчыдарыга транспортту өске хевирин—левта хевиринг транспортторлар ажылдаштырар.

ПАССАЖИРЛЕР АРГЫШТЫРАР ЭҢ-НЕ САЙЫРАҢГАЙЖЫТТЫҢАН ТРАНСПОРТ

СЭП-ниң Программанын тө-левилелинде чүртүкчү чоңуң бот-түт орулгаларын улуту-биле өөр-нү, ажыл веделейин күзүрү, чыл бүрүле-ле шөлөөн хуусаан ул-гаттары өрдүгөн. Совет кижилериниң досту шүт-үези хөй болур. Оң түнөйлөгө туризм шапкын кал-барар. Бистин чүртүвүстүн болгаш даштык чүртүрүгү кезип аян-чорук кылдыр массалык болушкун апаар. Чүртүкчү чоңуң өртү ту-рар ол шимчөөшкенин күчүлүт пас-сажир транспортту хандылар.

Улут-улут хоорайларга метропо-литенин, хөй кижя олурар автобус-тары, троллейбустарын, монорельс-тиг транспортту, албанан болгаш хууңуң херөөнү талазы-биле чыг-чыгачыс кижилерин аян-чор-уунга—таксилерин хөлөйлөп ажылаар автомобильдерин холд-дып хөгжүдөр. Ийиги он чылдын дүргүндө хоорай транспортун ажыглаары халас апаар. Самолёттар ырак чер бээр кижилерин хандылар, ортумак ырак черлерге алектриг демир орук, автомобиль транспор-тун, чөөк черлерге вертолёттарын азы дөрт дүңдүштөлип ужал, хоорайларын бажыварынын кыры-нга болгаш улут эвес шөлүгүстөри-ге конуп шыдаар самолёттарын ажыглаар апаар.

Космонавт-ужудукчу Совет Эвилелиниң Маадыры Г. Титов чоокта чаа ГДР-ге чорган. Германиянын Социалист чыгыш ай партизанын ТК-ынын Бирги секретары, ГДР-ниң Күрүнө Чөвүрелинин даргазы В. Ульбрихт эш Титовка Кара Маркс орденин тысып тур.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Октаргай делгеминче кижиниң ийиги ужудуушкуну

МОСКВА. (СЭТА). Октаргай делгеминче совет кижиниң ийиги ужудуушкуну дугайында чутула «Правдага» чоокта чаа парлаан.

Солунуң меделеп турары болза космонавт-ужудукчу Герман Титовтун башкамын чоранын «Восток-2» корабль-спутниктин черин кырылаан бетика мрак-кыны 183 километр, а эң-не арааны — 244 километр болган.

Орбита-оруктун экваторун иштине ийлекчезин булуң — 64 градус 56 минута. Черни долгадыр корабльдин ужудуушкунунун баштайгы үези 88,46 ми-нута болган.

Октаргай делгемин шийчиле-риниң болгаш шийгөөлүп алырын Совет Эвилелинде ажылдап кылган программанын бөугаар совет өртөлгөнөр, конструкторлар, инженерлер, техниктер, ажылчыннар калай өртем-шия-чиледи болгаш дуржулга-конст-рукторлуг ажылдарын кылдып ту-рар.

Солунуң меделгезиниң болза: «Восток» хевиринг октаргай ко-рабльдерин тургусканы-биле кижини октаргай өрүччө үндүр-ериниң, кижини чер кырычче дөдөр келдирерин аргаларын ажылдап кылдырыкы, кижини организмине октаргай ужудууш-кунунун байдаларын салдыр-ык өрөөнориниң талазы-биле, деңиз чөк байдалга узамдыгыш-кынын чорукшун үезинде кижиниң ажылдаар аргалынын хө-вөө артырарынын аргаларын то-дарадырынын талазы-биле док-таамал шийчилелдер эгелзөөн бол-гаш чоруп турар; ужудуушкун үезинде кижиниң амдыралын хандыра системаларын болбаа-зыралып кылдып турар.

«Восток-2» октаргай кораб-линин тургузуун «Правда» то-дарагы-биле бижип дынаткан. Ол болза ужудуушкуну кабына-зынган прибор-херекселдер

өрөдөгжинден болгаш дүргө-дөгжинден соксдыр хөдөдир хере-гелдин өрөдөгжинден тур-густунган. Ужудуушкуну кабына-зынган даштык карты чыгып камгаланы-биле кылдынган бол-гаш ол болза атмосферанын ды-гыш калтырарына чырыап бөдөл турар үеде белик температуранын салдырылган оңу камгалар.

Корабльдин кижя олурар черини картында үш иллюминатор-лар (көөр сонгалар) болгаш дыка дүргөн ажыттынар ийи дөктөр (хаалгалар) бар. Орбита-орук дургаар ужудуушкуну-ла болгаш чырыап бөдөл үеде-лаа космонав-тын ортан чүвө көөрү иллюми-наторларын ийиге шийдими шийлдер-биле камгалан. Бир эвес чутула апаган таварыла үезинде аларын илар төлөөде иллюми-наторларда чамдырчылыгы кө-жөгелерин кылгалаан.

Амы-тынын камгалан хандыра-рынын, улуг башкаларынын системаларынын аппаратуразын, космонавт оң ужудуушкунун үезинде хайгаарарынын теле-виденге камераларын корабльдин кабыназында тургускулаан. Радио херекселдерин, башкалар аппара-туранын, корабльдин иштине агаар байдалын таарыштырар системаны прибор-херекселдер өрөдөгжинде тургускулаан.

Космонавтыг тускай креслозу (олтурар сандайн) системаларын болгаш херекселдерин мөөңдөөн чүүр болурун «Правда» дынат-кан. Космонавтын кабына иштине-ге үр үеде чорутуун, а ол мыкшаш эргежок чугула апаган таварыла-га корабльдин ийиге чокка амдыралыг, чер кырычче дөдө-ринин аргалын ол кресло-сандай хандырып турар.

Космонавтын сандайнды иш-тинде хуулоп аң дамыдыла кы-лырын радио станцияны, аш-чөм кураларын болгаш баштай херегелтигер оң чугула чүдөдөр таарыштыр кылдыган. Космонав-тын корабль чокка черге дөдөри-нин таварылганында ажыглары-биле сандайн парашюттүг систе-ма болза оң чер азы сут кыры-нче дөртү-биле, чөөртү—чавызап балдарын хандылар. Сут кырынга көп дүжөр үеде автомат күжү-биле бөдү чаттыла бөөр түрүрүр хөмө-биле сандай бөз хандыр-тынган. Оң ангыда, космонавтын скафандр (дугаарыг тускай хөв) кижини сут кырынга өөр-дөзү-биле салдырып чөөрү ар-галы кылдыр кылдыган. Ска-фандрын чыгып туудушкуну болгаш иштине оң чүвө кире-бес аргалын 12 шаптын дүргү-зүндө кандыг-даа эпюксонуну-тун чокка пельсий-биле 0 градус температуралыг суга өштүп чо-рутур арганы берип турар. Ол ха-мын чок, кабына оза-ондактын-биле ажыттыла-даа бөөр чүвө болза, скафандр болгаш оң сис-темазы корабльди башкаар ар-ганы космонавтыга берип турар.

Эргежок чугула алара, космо-навт автоматканың ажылдына киржин, агаарын температураны өзөгөдөп азы көүдөдөп, эл-шымты болгаш газ составын эскертип-лаа ал болур. «Восток-2» деп корабль болза «Восток-1» корабльдин ийиги херекселдин ангылынын турар регенерация херексел-биле, оон-лаа болбаа-зыралыг блоктарын, химиктиг реагенттерин блоктарынын сос-тавы-биле хандырттыган деп чүдөдө меделгезөн.

Космонавтыг тускай хөөлөй-жыгаштарды суккан аш-чөм — хандылар, шоколад, пахтеттер болгаш эске-лаа чүдүдөр бооп турган, а тускай санаажыгшаа чо-руун сугнуу космонавт сорап ре-занынын болгаш сорулдуң дуа-зы-биле ийи чоран деп солун дынаткан.

«Правда» солун болза «Вос-ток-2» корабль черин долгадыр 17 катан дескнер кылдыр план-наттыган деп меделгезөн. оон

кылган тургузуу болгаш ханды-рылгаларын оон-лаа үр ужудууш-куну кылды аргалыг турган деп бижөөн.

Харылаа кырынын радио-телефонун үш аппаратураларын тургускан: оларын ийи кыска чалгыларга болгаш бирөөн эң кыска чалгыларга ажылдаар деп «Правда» дынаткан. Кыска чал-гылыг харылаа космонавт дүң-хүнүн кандыг-лаа үезинде дыка ырак девискөөрге харын-даа чөк бөмбүрзөнин кырынын ий-дикти талазынга челир ажыл-даар арганы берген, а оң кыска чалгылыг харылаа болза ССРЭ-нин девискөөрүн кырынга ужу-дуушкун үезинде чер-биле тода харылазын хандырып турган. Ол мыкшаш, корабль ийтинин хары-лаа аппаратураларын чымдык-зынга үш бижир херексел болгаш калай дамыдылганын прейни-ги база кирген.

Октаргай корабль-биле хары-лаа туарынга чер кырынын эң кыска чалгылардыг болгаш кыс-ка чалгылардыг тускай стан-цияларынын четкизи ажылгап турган деп «Правда» айткан.

Автоматтыг тургузуу алыр тус-кай байдалга ужудуучу чок ше-недлер кылганынын түнөй-линде, харылаа системанын кез-гелде ужудуушкунарын эге-лөөринге челир долзуу-биле чо-руткан болгаш таарыштыр ажыл-дап кылган турган.

Корабль иштине амдыралын байдалын хандырынын аргалы-нын дугайында дынаттышшаан, «Правданың» бижээни болза:

Кабына иштине микроклимат-тын кол-код параметрлерин ба-руу агаар-биле чөөк дөмөй кыл-дыр туузар төлөөде «Восток-2» ко-рабльге агаарын таарыштырарынын системаны ажылдаан. Ийи-чарага ол арга бир талазында уг-лекислий ажыг хөйи болгаш аш-чыкты саниктирерин, өске та-лазында — кижини тынарынга

эң чутула кислородтуң чугула са-нын ангылап үндүрерин ханды-рып чоран. Октаргай корабльдин кабыназынын иштине автоматтыг башкарышкыны термо-таарыш-тырчыктын тускай автоматтыг системаны-биле боттандырып чо-раран.

Корабльдин иштине агаарын температураны Цельсийиң кал-дар 10 градустан кадар 25 градустанга челир ужудуучу, бо-луну турамы-биле таарыштырып алыр аргалыг чоран болгаш агаар оон соонда автомат күжү-биле таарыштырар.

Корабльдин кабыназынын агаарын кондициялап таарышты-рар кылдыр ажылдап кылган сис-тема эргежок чугула базымчы-ны, температураны, кабынанын агаарын өл-шымты болгаш газ составын туузын идегелин-биле хандырган деп «Правда» медел-гезөн.

Ийи совет космонавтарын ужудуушкунарынын мурунда мык белеткел чоруттуган. Ийи-чангаш ол белеткелдер деңиз чөк байдалын физиологтук оңза чүдүлдерин шийчилээр кол сору-галыг турган деп «Правда» ме-делгезөн. Кижини организмине деңиз чөк чоруктун салдыр өрөөн көөрүнүн талазы-биле баштайгы тускай дуржулгаларын 1—2 секунда дургузула деңиз чөк чорукту болдурутар, чер кырынын ийиги тускай кылган херекселдине чоруткан. Ол ийи-каш нийти деңиз кижиниң ма-га-болуун нийти деңизинге деп-нежи турар мыдыг суук чүдөдө кижини тускай деп-биле калы ажындирер арга-биле деңиз чөк байдалды тургузарын база кыл-дып турган.

Деңиз чөк чорукту шийчиле-риниң талазы-биле самолёттарга кылган дуржулгалар буртуңгар бөтүп базым болган. Дүргөн ужу-дар самолёттун ужудуушкунун үезинде ээлдер ужуларынын те-

вүндөн кыдымчы утлаан күжү аар деңизиниң күжү-биле деңиз-ге үңгүжө чөдө ийлекейлг кезинге Юрий Гагаринге болган Герман Титовка кандыг-лаа таарымча чок уруктуу болган.

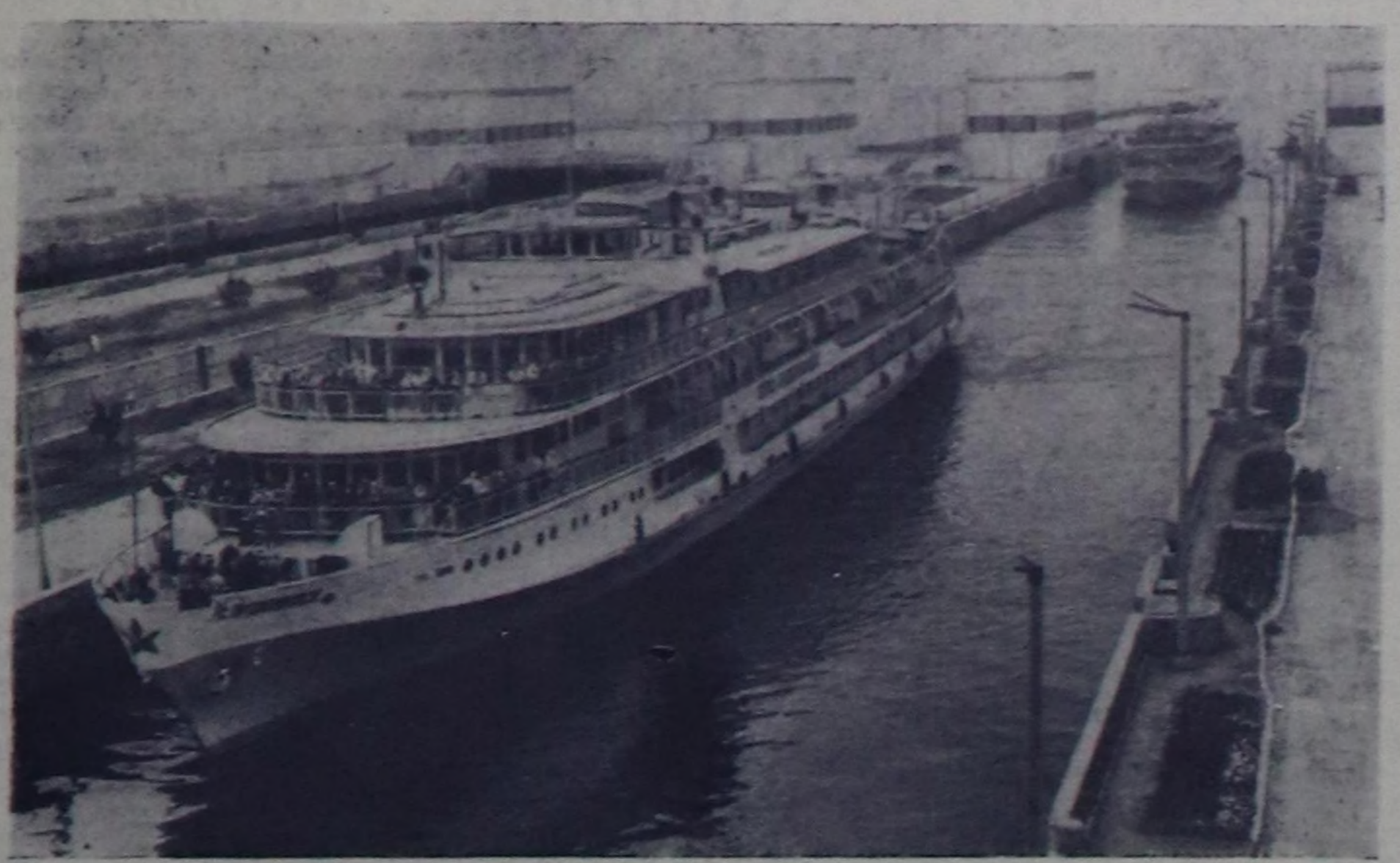
Деңиз чөк чоруктун салдыр өрөөнориниң даразында чаазын болза күселерин, кырааларын, ийтарын спутниктерге ужулары болган. Мычтанга дун-хун дүргү-зүндө үргүлүчүлө деңиз чөк чо-рук кижини амы-тынынга бол-гаш кадымышылдыга аймыл чөк болуп деп түнөлдө кылдыр ар-ганы ол дуржулгаларын ажыкты түнөлдөргө берген.

Юрий Гагаринин, Герман Ти-товтун ужудуушкунарынын муру-ну зарымында октаргай корабль-дер-спутниктерге кылган биолог-тук дуржулгаларын калайк про-гнозын болза кижиниң ужу-дуушкуну радиологияга тамаа-рыштыр оон кадымышылдыга аймыл чөк болуп деп түнөлдө кылдыр ар-ганы берген «Правда» меделгезөн.

«Восток-2» корабльди салып үндүрериниң мурунда-лаа үеде, а ол мыкшаш ужудуушкунун бүү дургузунда-лаа хун херелинин хөмчөөн өй-тамында деңиздик турган. Ужал-бөмбүктөр дузазы-биле хөмчөөтүлгөн турган страте-гифедал октаргай радиациянын идепейлг хөмчөөн база-ла чо-ругучу өй-тамында болуп турган деп чүдөдө чугаалап турар. Ра-диологтук байдалды алырга, Ти-товтун ужудуушкуну таарымча-лыг болуп өрткөн деп солун ме-делгезөн.

«Правданың» меделгезин: ок-таргай делгеминге бүү 25 шап-тарын дургузула кижиниң ажылдаар аргалынын долзуу-биле камгалаттынганын бадыт-каны болза Герман Титовтун «Восток-2» корабльге ужудууш-кунунуң код болгаш эң чутула түнөлдө ол болган. Ужудуушкун

Делегейде эң улуг

СТАЛИНГРАД. Сталинград ГЭС-тин тууду хуусаазынан чыл бурунгаар доозулган. Майызы-даа 115 муң киловатт күчүлүгү 21 агрегаттар ажылгалга кирген. ГЭС-тин плотиназын (хем суун боор черин) тургусканынын түнелинде улуг суг шыгымаыры—Сталинград далай туруп келген. Ол болза Завольженин бол-

гаш Каспий далай чогуунуң дүмүктүр болза-даа курган наңаачал бүүдүн чартын миллион гектар черин суггарар болгаш 6 миллион гектар черин суглуг болгаш далай. ЧУРУНТА: Сталинград ГЭС-тин шлюзтары (суг-биле пароходтар өдүрүп үндүр черлери). СЭТА-нын фотохроникасы.

БАШКЫЛАР СҮМЕЛЕП ТУРЛАР

Грамматиктиг сайгарылга болгаш ону чорудары

Тыва дылды үстүкү кластарга башкылар турар үеисте барык-ла урук бурзуунге-ле грамматиктиг сайгарылганын чорудуп турар бис. Чүге дээрге грамматиктиг сайгарылга өөреникчилериниң теория талазы-биле чедип алган билиглерин база чанчылдарын улам-на быжык-лаарына болгаш ханымдарына база оларны амдырал-биле холбаарына эргежок чутула. Моон хараа-зындан грамматиктиг сайгарылганы грамматиканын дүрүмнерин болгаш төдарадыларын, оон болушунунарын болгаш чижектерин өөреникчилерге белени-биле билиндиреринин база бир эптиг, чутула аргазы деп санааза чогур.

Бистиң бо чижэвиске турар ужурулук шыйгаарын кластар бурзуунге, школалар сангыга доктаамал чангыс ай ажыглаары албан өвес. Дамык ужуру болза дым башкызы боду кайы-лаа кластарга бир ай херектез кылдыр чуратчулук алган шыйгаары болурунда. Харын-даа чангыс школалар башкылар турар тыва болгаш орус дылдарын башкылары бо дугайын өөренилге чылының эгезинде дугуржуп чугаалажык алаа эки. Оон ангыда ол доктаамал шыйгаары чыл санымда-ла өскертпип турганын база-ла ажык чок.

Оон ангыда, чүге чангыс чугаа кезээне безин сайгарылга схеманын чогатааш, өөреникчилерге бижимел сайгарылганы кылдыртпай болуру (ылангыч ужуру-утказынын айы-биле ангы-ангы бөлүктөргө чарлып турар чугаа кезектеринге). 5. Сайгарга чогур сөзүгледи азы доктамы ажыгап тургаш, өөреникчилер боттары схеманы чогаташп тургузар. Иччалы-даа грамматиктиг бижимел сайгарылганын бо янзымы өөреникчилерге алаан берге болгаш нарын. Иччангаш башкы баштай улутерин дээр азы бо талазы-биле чанчылдарын чедип алган өөреникчилерге сайгарылганы кылдыртпай болуру.

Чижээ, башкы нити сайгарылга-га мындыг улутер домак берген: Эртинен чөдөн казар. Эртемерин номдан тывар. Бо домакты баштай билингир, тоза номчаш, оон утказын тайылбырлаар. Оон соонда шын бижирин, бижик демзөн херектезини база синтаксиске, морфологияга, хамаарышкан айтырыгларын тайылбырлап бижир азы чугаалаар. Мындыг долу сайгарылганы нити сайгарылга дээр. Тематиктиг сайгарылга үезинде өөреникчилер чүге кайы-бир темга чедип алган билиглерин болгаш чанчылдарын ажыгап тургаш, ону улам-на быжыглаар болгаш ханымдар. Чижээлээрге, өөреникчилер чүве аттарынын падежтерин өөренип эртенде, башкы чүге чүве адынын падежтерин дугайында грамматиктиг сайгарылганы өөреникчилерге кылдыртпай.

ХӨЙ „ЧЫМЧАК АЛДЫН“ ДЭЭШ

Хойжуларнын чедишкени

Хойжу бурзуунуң ажыл-ижинин кол түнели оон кыргып алган дүгүнде чыгынган турар деп чугаалаар болза черде чангыс болбас. Дүк дөш демисел хой ажылынын бүгү талазы—баш саньини менди турарын-даа, төдүн менди аларын-даа, ажалта-чегерилгенин экижидерин-даа шуптузун негээр. Мындг төлөөде, Барыш-Хемчик районун «Барлык» совхозу күрүнге дүк садар хүзөөлгезин 105,8 хуу күтүсткени дөргө-ле бистиң хойжулары-мыстын бүгү талазы кызымак күш-ажылынын түнели болуп турар. СӨКП-нин XIII съездинге чедип-киринг ужуражар дөш совхозтун хойжулары бедиткен социалисттик хүзөөлгелерин алган болгаш оон күтүсткени дөш шудургу демисел-кениер. Ам бистиң хойжуларымыс анаа-ла бир кадарчылар өвес, а хой ажылына бүгү-ле эки чүдүлери, мурнаачы дуржулганы ажылаар, тым үндүр дөш ажылдан турар боду дөшкеничлер болган.

Эрткен чымыс «Барлык» совхоз 406 центнер дүк бүдүргөн болза бо чымыс 465 центнер дүкү бүдүргөн, оон хүдөө алыр деңизин 530 центнер болган. Бо араанда хойуну нити баш саны барык-ла өвүдө чок хөвөө артып, иччалы-даа дүк-түк нити бүдүрүлгезин алаан өстүргөн. Ол чорук чамдык ажылдарын боттандырып чорутканынын түнелинде чедип адылган. Эрткен чымыс совхозтун Аксы-Барлык, Хөндөлд салбырларыга бөдүн дүктү хойлар кодап турган болза бо чымыс анда чартык бөдүн болгаш чартык нарын дүктү хойларнын саны дыка өвүдкөн. Ону колдуунда тарып боозадырын аргаазы-биле хайнактап тургаш чедип алган бис. Оон түнелинде бир өвес ол ийн салбырлар 1960 чылда 110 центнер дүк берип турган болза, хойуну нити баш саны шоолуг өсөөн турда-ла бо чымыс 175 центнер дүктү берген. Ол өвүдө 1960 чылда төртүтүнгөн хайвак хураганнарын дүктүр болганында чедип адылган. Бөдүүн дүктүгү улуг хойлар ортумаа-биле 1,7 кг дүк берип турда-ла хайвак хуан хойлар 2,1—2,3 кг дүктү бергенер.

Бижиктиң-Хая ферманын совхозтун бүгү хой малынын үштүк бир кезин-ле онаажып турар, ол киреде бо чымыс совхозтун кыргып алган дүгүтүн 210 центнерин, азы чартымыдан бичи-ле өвөөжин ол ферма берген. Чүге дээрге ол ферманын бүгү хойларын нарын болгаш чартык нарын дүктүгү кылдыр экижидерин совхоз чедип алган. Моон алдыга хой малын уксаазын экижидип, бөдүн дүктүгү хойларын чартык нарын болгаш нарын дүктүгү хойлар кылдыр экижидери дүк бүдүреринин аажок улуг кураанын болуп турар. Харын ону барым-далааш совхозтун дирекция чери, хой ажылынын тускай эртемнигер, хойжулар бо ажыла чугула кичөөнтейи салып турар. Ам совхозта хой тарып боозадырын 6 пункттары ажылдан турар болгаш бүсүкү уде тарып боозадыр 8000 хойларын ам безин 4800 ажылы берги кластың алталык кошкарларынык урезин-биле тарыттылган. Эки уксаазык кошкарлар-биле хойну тарып боозадырын чедип алыр дөш хойжулар дыка кызып турарлар. Бир өвес кайы-бир хойунун кодан хон тарып график бүтпейн баар ийке азы куду шынарык кошкардын урезин тарытпага ажыл-бай бээр болза олар доп-дораз дүрөөзинин үндүр бээр апарган.

Хойну өстүреринге болгаш оон дүктүр чорун бедитеринге хойжу кадарчынын шын шилип алыры, оларнын боттарынын кызымак күш-ажылы улуг ужуру-дузалык болган. Бис хамыктын мурунда хураган нарын маддарын эң дуржулгалык мадчыларга бүдүрүп турар бис. Эрткен чымыс биске мал чөмө өвөөш турда-ла хураганнар менди болгаш хой чыл ашмак, хой дүктү берген. Хураган кадарып кыштаан хойжулар: Шыжа 2,450 кг, Дүдүтүн — 2,3 кг, Колай-оол, Бады-оол, Монгуш-оол олар 2-2 кг дүктү баш буртуунге онааштыр кыргып алганар. Совхозка дүк бүдүрерин көүдөлдүргөн Бижиктиң-Хая фермалык хойжулары улут ролдуг болган. Ирт кадарчылары Х. Аспичык ирт бурзуунун ортумаа-биле 5 кг 20 грамм, Х. Лама 3 кг дүктү; тарау хойлар кадарчылары Чочак-Кара 3,5 кг, С. Тойба 3,2 кг, С. Шакар, 2,890 кг, Д. Комбу, С. Сирот Х. Ундүн олар 2,7-2,7 кг дүктү бир хойга онааштыр кыргып алганар.

Хойларнын дүктүр чорун бедитер төлөөде мал ажап-азыраарынын эки аргаларын хойжулар ажылап турар. Бистиң хойжуларымыс чылгааларнын оларларын шын ажылап, чайгы, күсүк үелерде 4—6 катап олар солуп өжүп тургаш хойларнын эң эки денгилге-семирлгезин чедип ап турар. Чымыс болгаш чайын оларларын чөп ажылавышкан, немедө чөмөрн хойларга берип, сүт болгаш минералдык чөмөр-биле четче хандырып турар бис.

Дуржулгалык хойжу Х. Аспичык эртен кызып чадагай калжаны бир дугаарында ажылаан. Оон түнели эки болган дөдөрүн ирттерден оон кыргып алган дүктү херектен турар. Дүк бүдүрүлгезин өвүдкүдүр дөш боттандырып турар болгаш кылза чөгүрү ажылдар бисте алаан хой. Оон иштинде бистиң кол кичөөнтей салып турар чүдүлүсү хойларнын уксаазын экижидип, бөдүн дүктүгү хойларын нарын дүктүгү хойларже илчилери болуп турар. Тускай эртемнигерин болгаш хойжуларнын кызымак күш-ажылынын түнелинде бо чымыс олар бурту хайвак-таттынын хураганнарын алган болгаш харама чок доруктурган. Ол хураганнар келер чымыс чогур түнелин биске өзөри чугаалажык. Хой ажылынын продуктудун бедитеринге мал чөмө бирги черин ужуру-дузалык. Моно барымдалааш мал чөмөнин белектерин күштедирип турар бис. Илангыч бо чымыс хойжу бурзуу 10—12 тонна ситени боду белектеп ап турар.

Дүк бүдүрүлгезинде четпестер бисте ам-даа бар. Дүк бүдүрерин нити деңи-биле күтүсткөн бис. Ол ишкеш хой ажылынын мурнаачы аргаларынче оожум шылчип турар бис. Хойжуларнын амдырал-чурттагызынче кичөөнтей кошмак салдынып турар, малчыларнын өглери самдаран, тускай хөптөр-биле багай хандырылган.

Хой ажылынын мурнаачы аргаларын уксаазын экижидерин дүргөн боттандырып болза моон сонгар совхозка дүк бүдүрерин дыка улгатырарынын аргалары бар. Бистиң хойжуларымыс боттарынын кызымак күш-ажылы-биле ол сорулганы шынтырлап-даа шылаар.

Ирт бурзуунден 5 кг дүк

— Хойжу киж бурзуунуң сагыш-сеткилин хаара гудуп чорур бир кол чүве дээрге хой дүктү кыргып алыры болуп чүве. Чамдык ишчилер, оларнын араанда чамдык хойжулар беш дүктүр хойлар хой дүк бээр, төс хойлар өвөөшти бээр, хой дүк алыры кадарчыдан улуг хамаарышпас дигилээр болгай. Ол мындыг өвөс дөдөрүн мен бодум бүдүрүм—деп, Барыш-Хемчик район «Барлык» совхозунун хойжу Х. Хомушк Аспичык чугаалап турар. Шынамыла хойлар хой дүк кыргып алыры хойжууну кызымаккай күш-ажылынын түнелинде чедип адынар дөдөрүн Х. Аспичыктын дуржулгалык көргүзүп турар.

Дуржулгалык хойжу ам беш чыл хой малдан турар. Ол баштайгы ийн чылдарда күзүн мезинден чаргап хураганнарын хүлөп алган, чызын барып өскө кадарчыларга хүлөлдөп берип турган. Хураган малдары эң берге болгаш харысалгалык ажыл. Ол киреде-ле Х. Аспичык-биле оон кадайы Х. Оржумаа олар чыл бурту хураганнарын менди болгаш хур чыл ажырын келгенер. «Хураган кадарарга ажылы-даа улут болбайнаан, иччалы-даа кавдыг-даа малды ижигип, кызып малдапас болза кайып хур, менди турарык. Уш чымыс хураган кадаргаш, хой малдарына ажыктыг дыка хой чүдүн билли алганымыс ол деп Х. Оржумаа чугаалады.

Хойжуун өг-бүлөсү эртен чымыс малдан турган эр хураганнарын дужалайын улай малдан артып калган. Ол шилге ирчиштеринден ортумаа-биле 2,5 кг дүктү кыргып алганар. Бир-төө ирт кадарып турар болганда хойжуунуң кол сорулгазы хой дүк алыры болуп дөдөрү билингир. Иччангаш иртерини семис чыл ажыраарынче, чайгы үеде семирлгезин чедип аларынче чугула кичөөнтей салдылган.

Эрткен чымыс чайынында хойжу Шыра-Булак баштарына 4 олар солуп көжүп чайлаан. Күзүн Барлык хөвүзүнүн терек олуна олар

латкан. Оон түнелинде шилгелер эки семирөөн.

Кышкы оларын чөп ажылааны эки түнелинде бергенин кадарчы сеткил ханып чугаалап олар. Муңгаш кажаалык чангыс-ла кыштап кышкы оларны четче ажылаарын хандырбас боорга эч Х. Аспичык чадагай кажаала иртерини кыштадыр деп шынтырлаан. Иччангаш Кыдыш-Шыра-Булактын эки оларын черлерин шилип алган. Совхозтун дирекция чери кадарчынын катон кажаала шылчир дөш саналын денгилгезин көчүгү четпес. Хойжуга катон кажаа-даа кылып бербөөн, чогур сүмө дуза-даа чедирбөөн. Иччалыжа хойжу бодунун күзелин боттандырып дөш кыштык: кыштар черлеринге шеттен кыган чадагай кажааларын кылгаш, шаарын ханааларын ажрап өдөк-биле чыгылап алган. Иртерин чадагай кажаала кыштагаш. Оон түнели эки болган дөдөрүн Х. Оржумаа өөрүп чугаалап олар. «Баштай салгышкы аныч чүве чорду, а шынында семис меринос иртер совк-даа тоовас, харын өмөк-сергек, дүгү салып алсаар чүве-дир» деп ол чугаалаан. Кадарчы хой бурзуунден 4,5 кг дүк кыргып алыр хүзөөлгезин 5 кг 20 грамм кылдыр күтүсеп шыдаан.

Бо чайын хонь семиртар дөш хойжу өг-бүлө дыка кыскаан. Биче-Аялгаш баштарына 6 катап олар солуп кышкен. Иртерини семирөөн иртер-даа аажок:—аттыг семирөөн иртер бээр—деп кадарчы өөрүшкүзүн илдерип биске чугаалады. Күсүк болгаш кышкы оларларын шагала шилип алганар. Бо кышын база-ла чадагай кажаа-биле кыштар деп турар. Кышка белектер кылдыр 11 тонна ситени кезип, сараптап алган. 40 хөдөөни бөдүн каан.

Дүк бүдүрерин көвүдүрүп дөш хойжууну кылып турар улуг чадагай ажыл-ижин таныжып көргө сеткил өөрүчүгү. Мындг кызымак болгаш дидим кижилер алган хүзөөлгелерин кажаа-даа күтүсеп шыдаар дөдөрүнче чөдө бүдүрүп болуру. С. ЧИГИТ.

ТАЙГАЛАРНЫ АЖЫЛДЫР, ХЕМНЕРНИ КЕЖИЛДИР

1. Чаа кылып турар оруктап 50 километрин эртип кезиринге ийн бульдозерлер алаан белик тейин бажын сувуре иткеш алаанда чога иштинче малдыртандыр эштирип турар. (Үстүнде солагай таланы чурун). Удатпаанда-ла анаа аажок калды куургайнын орунуга зөөртү бадар төвүчүк тыштып келди.

2. Чаа кылып турар оруктап 50 километрин эртип кезиринге ийн бульдозерлер алаан белик тейин бажын сувуре иткеш алаанда чога иштинче малдыртандыр эштирип турар. (Үстүнде солагай таланы чурун). Удатпаанда-ла анаа аажок калды куургайнын орунуга зөөртү бадар төвүчүк тыштып келди.

Бульдозер башкарыкчыларынын бирезин, сургаан ажылчын-механизатор Александр Чепурин (үстүнде оң таланы чурун) партиянын XIII съездинде хуула кыш-ажылы белектиг ужуражар дөш алган хүзөөлгезин 150—170 хуу күтүсеп турар болду.

Капитал орук тууду ышмак шак мындыг улут хемчөөлүг ажылдарын зониргеп тайгага чорударына тур ажылаар туудулур черде херек апаар болгай. Бизаччылар Ооржак Таткара болгаш Сарыглар Иман олар (адаанда солагай таланы чурун) кара сугдарын, кобургалдарын кежилдир түр ажылаар көвүрүглер кылдыр хүзөөлгезин кызымаккай, ак-сетялди күтүсеп турарлар.

С. ДУМЕЖЕН, башкылар билин бедитер институттун эге кластарын кабинет өргөдөкчөсү.

ТАЙГАЛАРНЫ АЖЫЛДЫР, ХЕМНЕРНИ КЕЖИЛДИР

(Төмүрү, Эгеи 2—3 арыннара).

Чээ орук тууунда бүтүлө ажылдар механизацияланган. Экскаваторлар довракты усаши, самосвал машиналарынын ишкер хазыктарын чык долдуу уруула туралар. Аяда келеш экскаватор башкычынын мертеженин кайтап турдум. Экскаватор ускужун өрү көдүрүп келеш черге кадалыр шаапшы, ол-ла доран катат бедирге көдүртүшкөн ийн талаларынче долганым турда дөргө чүгө кара шокораннар болду. Долдуу чүдүртүнгөн самосваллар арай бөрдү шимчеп үгөш, чүгүн орук чалыга экеп төп туралар. (Устунде оң таланы чурум).

Шак-ла ыңчаар, минауа, шак бүтүрүлдө улам-ла бурунгадала-ышшаа, чаа орук Саянын казыр сынарчыче ханалып кийи бар-ла чыдар.

Орук тууу эгеленден бээр түр болбаа, а кылдыган ажылдар-нын көмчөли шынал-ла кижини кайгазынтар.

— Бу хире кыска хуусада мынча улуг үгөшө бүдүртүшөр бис деп эгеленде бодалаа-даа мен, огулм. Магалдык уе-дир бо. Коммунизмни тургузуу бистерге, совет кижилерге чалык апарга-ны ол-дур—деп, менээ танымал-

дун хулаагезин күүсөдип турар тыва прей чугаалам.

Алдызында 50 километр орук бурун кылдыган. Кемчик хемни кежилди улуг көдүрүгү тургузуп турар. Алашты кежир кайтал көдүртү тургустунган. Ак хемини бетин чарында даг өтүрө тонна тууу эгелен. Бо дөргө чүгө савактын, дазык-дыр. А чеже кубометр доврак кастыган, чеже тонна чаа бустунган, чеже ыш кестинген дөргөн чаа орук тууунга бар-баан, ону кара-биле көрбөөн киле бүүрөдир чирле берге.

Орук тууунда ажылдап турар 89-ку коллонын доржугалык орук ишкерин Николай Николаевич Будгаков удурутп турар.

— Партияны XIII съездинде алар болууган социалист чарышка кирип тура бистин коллективни кежиртүүнө чып планын дөргө 5-те күүсөдирин плөнгөн. Алзаан созувусту быжы-биле эзелт түр бис. Ажыл-агым чымыстын 1 кварталындын планын 177 хуу күүсөтөш, ам II кварталдын планын күүсөдир Чыгаан бис—деп ол чугаалай-дым.

Орук туудуужулар чүгө бекдик бүдүртүчүлүг, кызымаккай ажылдап турарындагы, бот-тарындын дытаныгызын база таарыштыр олун, ажыктык кылдыр организастап туралар. Дыш-

таныр шактарында олар Алаш болган Ак хемнерден балык сырткыларынча аажок мынар-тар. Кеже апарганда кем кылдымыга кылалтап чораш булды дөргө башкычымы Анатолий Вишневаккай ужуражы бердим. Ол тайга сууун «мөгөнни кара» калдырылган ол ажыкты тууду алган болуу. (Устунде солгай таланы чурум). Ол хун аяк норманы Анатолий 170 хууга күүсөтөш, ам ыштаапы олдуруй ол.

Орук туудуужулар дугуйлар кырында бажынарда чуртап, уруучу-ле көдүрүп чуртулар. Ол хиреде «ышкун» суруун кылды булуун, столовазы болган өске-даа хөй-ниги черери бар. Пова Валентина Измествая орукчуларга язы-бүрү, амалын чекири өй-шаанда белеткеп берип турар. (Адаа оң таланы чурумта).

Бо чаа оруктап Ак-Доврактан Абазаке Тываның даг-дугун чүдүргөн машиналар шуштур маинажып эгелен, а бистин мал-чынарарымы ол оруктап колло-кочан маалары суруп алган чалыгаарже үчүштөр хун ырак өвөс.

Оң иргелдин магатылмы — туудуужуларын мааларык күш-ажылы ол-дур.

Сузу болган фотолары В. Лутковтуу.

Ажылдары ГДР-ниң иштики херектер министрствозунуң дыңнады

БЕРЛИН. (СЭТА). ГДР-ниң иштики херектер министрствозунун парлакта кылдының дыңнады турары-биле алырга, сөзүгү хунерер Барын Берлин-биле контроль пунктуларына, демократия Берлиндин кижилерин Барын Берлинге боттарынын чык автомашиналарына чыгыт арга-биле алган чорударын орадалшан элден каш даштыкы хамааттарыны ГДР-ниң айыл чок черинин органына туткулаан. Ук туттурган кижилерин истетген доозулган соонда, ГДР-ниң сулунче шылдык деп дыңнадыга демгелеп турар. Туттурганарын арамын АКСИ-тын ийн хамааттары, Англияны бир болган Голландиянын бир хамааттары бар болган.

ГДР-те көөп турар даштыкы кижилерин документилен күштүг болуп турар доктааларын бугаар дыңнап көөр болган моон сонгаар ГДР-ниң хамааттарынын чакырып алган чорур дөн орадалжымын-нары болдурус дөш шыгым контроль боттаннара айткышкыны ГДР-ниң кымыларга кон-троль органына берген министрствоз айтпн турар.

НАТО-НУН ШЕРИГ ӨӨРЕДИЛГЕЛЕРИ

КОПЕНГАГЕН. (СЭТА). Дания со-лунарын дыңнап турары-биле алырга, НАТО-нуң «Чекмейт I» деп чакырып адан шериг-агаар маневр-лары 4 хун уругу-чулар болган

Даниянын Норвегиянын районнары болган Атлантика океанын чөөн кезең хаара тутар деп. «Берлинге теңден» соун айтпн турар.

Даниянын Норвегиянын районнары болган Атлантика океанын чөөн кезең хаара тутар деп. «Берлинге теңден» соун айтпн турар.

ПРЕЗИДЕНТ КЕННЕДИНИҢ МЕДЕГЛЕЛИ

ВАШИНГОН. (СЭТА). АКШ-тын президентин-биле ужуражы болган блоктарга киришпейн турар күрүселерини Белград конференцияны-ның киржичилеринин чоруткан чагазын аяа хулаагиз бээр дөш Вашингтонга челип келген Индо-незиянын президентиз Сукарнону база Мали Республиканын прези-дентиз Сейтань аян-чорунуң доо-зугалымын соонда, Кеннеди тускай медегледи кылган. «Удурутчулары чоотта чаа Белград ужурашкан чуртарын даалгазы-биле прези-дент Сукарнону болган президент Кейтань аян-чорук кылп челип келгеняне АКШ байыр челирп турар», чүте дөргө америк чаах-ле-дегей херектеринде угалдып турар дүшкүрүлү чорукту «өзүп турар дүвүрөзүн-биле» хайгарарп турар дөргөн Кеннеди медеглөөн.

«Берлинде байдал аймылдык бол-дуп турар» деп медеглөөш база «тай-бынын камгалаар болган боттары-нын маргыдаларын тайбын аргал-лар-биле шиттирлээр дөш бүгү күженишкенини таарыштыр хулаагиз бүгү күрүнө ажылдакчыла-рынга онаажып турар» дөш АКШ-тын президентиз болга герман ай-тырын шиттирлээринге болган аяа үнелээш Барын Берлинде байдалы чогуучалык болдуурынга хамаарыштыр барын талакы дипло-матын бисег-ле өргн байд-кашкыны база катал чугаалаан. Барын чүтүгү туружу болган бар-нын берлинчилер камгалаттыган турар алар деп ол чугаалаан. Барын Берлинниң чурттакчылары-ның өргезинге кым-бир киж кыжа-нып-даа турар аянык кылдыр көр-гүтерин база катал орадалшан.

«Совет Эвилелиниң-даа чазан кириштер өске чазактар-биле ол айтырыгларын чугаалажып көөрүн-гө болган хүнүлүг тайбыны кам-галаарынын оруктарына база аргалар-ын дилеп тырарына АКШ белез» деп, Кеннеди өө-биле кады медег-лөөн. «Барын талакы күрүселерин даштыкы херектер министрлери сен-тябрь 14-те Вашингтонга ужуражыр-лар—дөргөн ол чугаалаан.—Келир недежда АКШ-тын күрүнө секретари КНО-нуң Кол Ассамблеянын сессиялыга америк төлөөлери баш-таар. Биске билинин турары-биле алырга, даштыкы херектер министр Громко база сессияга киржир алар. Ол чорук герман айтырыгын болган өске-даа айтырыгларын талакы-биле шыгым чугаала-жышкынар кылырын аргазын биске бээр».

Көрейниң күш-ажылчы партиязының дөрткү съездинде

ПЕНЬЯН. СЭТА-нын көрр. Б. Кулаевскийниң болган М. Яковлевтиң дамчып турары болза: Көрейниң Күш-ажылчы партиязынын съездин болуун ажылы дөрт хун уругу-чулар турар. Көрейниң Күш-ажылчы партиязынын Төп Комитети-диң өткөт илеткелини талакы-биле санал-оонадар съезде уругу-чүлөшшан.

Көзө ажал-агым болган чык үлетпүрү көгүдери-биле черле-лештер, аар үлетпүрү колдык өс-түрерин хандырарынче утлган партиянын экономикай политизи-зынын шыннын социалист тур-густушкунга челип алдыган улуг чедикшикер багыттар турар дөргөн Көрейниң Күш-ажылчы партия-зынын ТП-зынын президиум кежигү-нүнче кандидат. Аар үлетпүрүң комитетиниң даргазы Ли Чжон Ок болуун чугаамага медеглөөн.

Боттун тускайлаң аар үлетпүрүн тургузарына бистин челип алган өң-не чугуда чедикшикерин—оң дөргө аар болган чазык чок кылмыр маиналарын, улус ажыл-агымнын яны-бүрү адырларына өргөжөк чугуда электротехниктиг болган өске-даа дерикшикерини бүдүрүп шы-даар аргалык бодуустун машина ту-дуушкуну туругустанымы бол-дур. Амгы үеде аар үлетпүрүң бү-дүрүлгези 1956 чыл-биле дөргө дөрт катат өскөн дөргөн ол чугаала-ан. Социалист индустриализа-циянын үнелерин салыр дугайында партиянын үшкү съездинин шиттири алдарымы-биле күсөтти-ген.

Оң түнеленине көзөгө химиктиг кемпчиликтерин хөйү бөзөрүн, көзө ажал-агымниң сугаттыг бол-дурун челип алырын, көзө ажал-агымниң электротехниктиг болган ме-ханиастарын дүргөн чорударын аргазы тургустунуң келген деп ол медеглөөн. Бо чымын көзөгө тарра бүдүрүлгезин өрткөн чыл-биле дөргөн 1 миллион тонна га көвүдери челип ам шыдаан болган тар-ра бүдүрүлгезин келир чымын 5 миллион тоннага, а чоокку чылдарга 6—7 миллион тоннага чедирерин аргазы бар аларган. Ол чорук амгы үеңиң түптүтүнгөн чык үлетпүрүң, а база ол ышкаш чурт үлет-пүрүң быжык баазаын өң кыска

хуусада тургузарынын аргазын ба-за берген.

Совет Эвилелиниң Кыдат Улус Республиканын болган социалист өске-даа акы-дүма чуртарын тех-ника болган экономика талакы-биле харам чок дуаламчы чок турган болза бистин чедикшикеринис болдууар арга чок турган ийн деп Ли Чжон Ок чугаалаан.

Көрейге чаа дайын өчүк-чөтө-зиниң аймылы бар болуп турга өт-чөттүг үеңиң тургузууда Көрей Улус Демократтыг Республиканын камгала-ныр күчүзүн быжыгдарынче пар-тия улуг күчөңгейни салып келге-ниниң дугайын Көрейниң Күш-ажыл-чы партиязынын Төп Комитетинин Президиум кежигү, КУД-нуң на-ционал камгала министери Ким Кван Хеб болуун савалыга чугаалаан.

Чурттуң камгаланыр күчүзүн быжыгдарла бистин партиязымы өмгү үеңиң дайымынын онзагай чүтүгүн барымдалап көргөш, чүтгө докта-мал чепсектиг күштөр—улусту ар-мия өвөс, харын бүтү улус соци-алисттиг төрөөн чуртуун камгала-нык белең турарынче утлган шын кемчелерин илп үндүргөн дөргөн Ким Кван Хеб медеглөөн.

Көрей улус болуун улуг дожа-лары — совет болган кыдат улус-тар-биле бузулбас өмдөл-биле быжы-гы харылашканын Ким Кван Хеб түнеленде чугаалаан. Көрейге бол-ган Азияга тайбыны камгалаары-на үш чуртарын быжык шиттир-лүп чорун илерип турар КУД-биле СССР-ниң аразында болган КУД-биле Кыдат Улус Республика-нын аразында найрал, азын ажал-адыга болган бот-болууга дуала-жыга дугайына керелер камгалай-характерлиг болуп турар. Ол керел-ер болза социалист тургузушкун-га бистин улазувустун чедикши-керин камгалаанын быжык ма-гадылал болуп база өө-биле кады америк болган өске-даа империали-стерге шыгым сагындырыг болуп турар.

Эргенги хуралга Чаа Зеландия-нын, Малайянын, Франциянын, Ир-ландиянын, Венесуэланың акы-дүма партияларынын төлөөлөрүн, а ол ышкаш Германиянын Коммуни-сттиг партиязынын төлөөн дөртүк съездине байыр чедирген.

Венериянын ийги беш чыл планы ВСАП ТК-ның шиттири

БУДАПЕНТ. (СЭТА). Венериянын улус ажыл-агымниң хөдүдериң ийги беш чыл планынын дугайын-да Венериянын социалист ажыл-чурттарынын Төп Комитетинин шиттирин парлага парлаан.

Ийги беш чыл планынын үезин-де ВСАП-тың VII съездинин шит-тирлерин бугаар социализмин үн-дөсөрин салырын дооскан турар деп шиттирде чугаалап турар. Бистер социалист тургузушкуну дүргөдип, улустун материалдык болган културтуг хандырмаларын денделеш улам ийн көдүрүп бис, чурт күштүг болган бай болу бээр.

Совети чылдарда үлетпүрүң тур-густунуң келген структуранын бар-ымдалаш, үлетпүрүң, туудуң, транспортту болган харылааны хөдүдериңниң контроль чургайла-рын ВСАП Төп Комитети чүдүлүг деп бидылаан. Чүдүлүг деп биды-лаан контроль чургайлар үлетпүр-нүң структуранын улам ийн өң-жидер сорууганы салып турар.

Ук план күш-ажылдын делегей хуваалдыныга болган социалист чуртарын сыйрып казы ажыл-адыжылдыгына даянып турар деп, Төп Комитет медеглеп турар. Дең өргө-дөргө болган бот-болууга ажыктыг болуунга үнелээш, бүтү-ле чурт-тар-биле салыг харылааларын улам ийн калбарырын аргазын ол план берип турар.

Камгалалык быжыгдарымы-биле колбашкан чарыгдаларымы, а ол

1961—1965 чылдарда көзө ажыл-агым бүдүрүлгезин өздөш 1954—1958 чылдар-биле дөргөн-дөргө—30—32 хуу (эскерилгелер чок).

Социалист үлетпүрүң күш-ажылды бүдүрүчүлүгүн өздөш мурунда көрдүнгөн 37—40 хуулар-нын орунуга 7 чыл дургузуда—40—45 хуу.

5 чыл дургузуда капитал сал-дышкынаары 200—205 миллиард форинтилерин орунуга 180 мил-лиард форинтилер болур.

7 чыл дургузуда национал орун-га 50 хуунуң орунуга 55—60 хуу өвөр.

7 чыл дургузуда чоңун киж сааныга онааштыр херек кырында боттук орунга 26—29 хуу көвүдөр (эскерилгелер чок).

ССРЭ-ниң Дээди судунуң пленуму

ССРЭ-ниң Дээди судунуң чоотка чаа болган өлчөгөй пленумуна ССРЭ-ниң Дээди Советинин Прези-денту 1961 чылдың май 5-те үл-дүргөн «Онаа аймылдык кем-херек-тер үлгедикшикери-биле демсөд-дө күштөдир дугайында» болган 1961 чылдын июль 1-де үндүргөн «Валюта-акша операцияларынын дугайында дүрүмнерин хактыканы дөш кеземче харысалгазын күш-тедир дугайында» Чарыктарын күсөдип турарын дугайында РСФСР-ниң Дээди судунуң даргазы-нын бирги орадалчымы В. В. Крю-ковтуң, Казах ССР-ниң Дээди судунуң даргазынын орадалчымы Т. У. Уразалиевтиң болган Гүрүн ССР-ниң Дээди судунуң даргазы Е. П. Тажибаевтиң илеткелдерин дыңнаан.

Суд органы айыттыган чарык-тырарын күсөдир талакы-биле то-доткай ажылдарын чоруткан, онаа аймылдык кем-херектерин үлгөткөн кижилерге хамарыштыр өлөң херектерин көргөн деп пленум дөргөн дөргөн. Буруулу болган кижилер хуулаада баш ууур көрдүнгөн шыгым хемчеглер бугаар шит-тирлөөн.

Ийги беш чыл планынын өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.

Күрүңең азы хөй-нигитин өт-чөргөңин онза улуг кемчөлдүн-биле самгыдалаң дугайында херектерге «эрттир» турган деп, өө-биле кады пленум медеглөөн.